

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 105/2013-27

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 7. mája 2013 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Ladislava Orosza v konaní o sťažnosti V. M. a E. M., Ž., zastúpených advokátom JUDr. V. P., D., vo veci namietaného porušenia ich základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky rozsudkom Krajského súdu v Žiline sp. zn. 9 Co/379/2010 z 12. mája 2011, za účasti Krajského súdu v Žiline, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo V. M. a E. M. podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky rozsudkom Krajského súdu v Žiline sp. zn. 9 Co/379/2010 z 12. mája 2011 p o r u š e n é b o l o.

2. Rozsudok Krajského súdu v Žiline sp. zn. 9 Co/379/2010 z 12. mája 2011 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d ě a ľ š i e k o n a n i e.

Odôvodnenie:

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. IV. ÚS 105/2013 z 21. februára 2013 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť V. M. a E. M. (ďalej len „sťažovatelia“), ktorou namietajú porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) rozsudkom Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 9 Co/379/2010 z 12. mája 2011 (ďalej aj „napadnutý rozsudok krajského súdu“).

Sťažovatelia v sťažnosti uvádzajú, že „žalobným návrhom zo dňa 15. 6. 2007 podali návrh na Okresný súd v Žiline o nahradenie vyhlásenia vôle žalovaného: N..., ktorý je príspevkovou organizáciou (ďalej len žalovaný), v ktorom sa domáhali, aby s nimi žalovaný uzavrel ako predávajúci kúpnu zmluvu, ktorou na nich prevedie vlastníctvo k bytu č. 1, pozostávajúceho z troch izieb, kuchyne a príslušenstva, nachádzajúceho sa v obytnom dome na ul...

Sťažovatelia svoj návrh odôvodnili tým, že ako nájomníci podali žiadosť o prevod bytu do ich vlastníctva v zmysle zák. č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov písomným podaním dňa 20. 9. 1993 ešte právnenému predchodcovi žalovaného L. Uzavretie zmluvy viackrát urgovali, avšak k jej uzavretiu ku dňu podania žalobného návrhu nedošlo.

Okresný súd rozsudkom č. k. 31 C/312/2007 zo dňa 09. 6. 2009 návrh zamietol. Krajský súd uznesením č. k. 9 Co/280/2009 zo dňa 12. 11. 2009 rozsudok zrušil a vec vrátil prvostupňovému súdu na ďalšie konanie.

Na základe toho okresný súd vydal rozsudok č. k. 31 C/312/2007 zo dňa 21. 9. 2010, ktorým návrh v celom rozsahu zamietol z dôvodu, že odporca vzniesol námietku premlčania a keďže súd sa s týmto stotožnil, že nárok sťažovateľov považoval za premlčaný, keďže sa jedná o majetkové právo, pričom premlčacia doba uplynula dňa 20. 9. 1996 a nárok bol

uplatnený na súde až dňa 15. 6. 2007 tým došlo v zmysle ust. § 101 Obč. zák. k premlčaniu. Odporcovi trov konania nepriznal...

Krajský súd rozsudkom č. k. 9 Co/379/2010 zo dňa 12. 5. 2011 rozsudok prvostupňového súdu v celom rozsahu potvrdil, pričom odporcovi náhradu trov nepriznal.

Krajský súd v rozhodnutí konštatoval, že pokiaľ išlo o skutkové zistenia, vyhodnotenie rozhodujúcich skutočností a právne posúdenie veci, v tomto smere sa v celom rozsahu stotožnil s dôvodmi napadnutého rozhodnutia.

Zároveň doplnil, že ust. § 100 ods. 2 a 3 uvádza výnimky v prospech niektorých výslovne menovaných majetkových práv z premlčateľnosti práv, ktoré je pravidlom, ako to vyplýva z ust. § 100 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Jedným z nepremľateľných práv je právo vlastnícke a nepochybne nepremľateľnosťou sa vyznačujú aj práva, ktoré z vlastníckeho práva vyplývajú alebo s ním úzko súvisia.

V danom prípade sa ale navrhovatelia domáhali nahradenia prejavu vôle odporcu, ktorým by mohli (ale nemuseli) získať vlastnícke právo k nehnuteľnosti, keby mali v prejednávanej veci úspech. Špeciálna zákonná úprava zák. č. 182/1993 Zb. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov určila lehotu na usporiadanie právnych vzťahov tam uvedených subjektov z hľadiska vybavenia žiadostí o prevod vlastníctva k bytu. Zároveň tento zákon stanovil možnosť žiadateľa o prevod vlastníctva bytu, aby sa obrátil na súd v sporovom konaní, o nahradenie prejavu vôle predávajúceho, ak by v zákonom stanovenej lehote jeho žiadosti nebolo vyhovené. Účelom tejto úpravy bola stabilizácia právnych vzťahov z hľadiska právnej istoty k prevodu vlastníctva bytov na základe tam uvedených právnych titulov. Práve z tohto dôvodu by nepremľateľnosť práva na nahradenie prejavu vôle nenaplnila účel zákonnej úpravy a nezabezpečovala by právnu istotu v takto upravených vzťahoch.

Ako vyplýva z rozsudkov návrh bol zamietnutý z toho dôvodu, že odporca vzniesol námietku premlčania, ktorú odôvodnili tým, že nárok sťažovateľov je premlčaný v zmysle ust. § 101 Obč. zák., keďže sa jedná o majetkové právo, ktoré sa premlčuje v trojročnej premlčacej lehote po uplynutí lehoty podľa § 29 ods. 2 zák. č. 182/93 Z. z. “.

Krajský súd podľa sťažovateľov pochybil, keď potvrdil rozsudok Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) č. k. 31 C/312/2007-259 z 21. septembra 2010 (ďalej

aj „prvostupňový rozsudok“), ktorým bol zamietnutý ich návrh na nahradenie vyhlásenia vôle odporcu na uzavretie zmluvy o prevode vlastníctva predmetného bytu.

Podľa tvrdenia sťažovateľov krajský súd v odvolacom konaní a predtým aj okresný súd v prvostupňovom konaní „*irrelevantne aplikovali*“ v okolnostiach danej veci § 101 Občianskeho zákonníka, keď akceptovali námietku premlčania vznesenú odporcom, v dôsledku čoho bol ich návrh zamietnutý.

Sťažovatelia vyslovujú názor, že „V tejto súvislosti s poukazom na ust. § 29b ods. 3 zákona č. 182/1993 Z. z., podľa ktorého nájomcovi bytu, ktorý žiadal o prevod vlastníctva bytu podľa tohto zákona alebo podľa osobitného predpisu alebo s ktorým bola uzatvorená zmluva o budúcej zmluve, nezaniká právo na prevod vlastníctva bytu, aj keď k prevodu bytu do vlastníctva nedošlo v lehote podľa tohto zákona alebo v lehote dohodnutej v zmluve o budúcej zmluve, ak nájomca svoju žiadosť o prevod vlastníctva bytu písomne nevzal späť, týmto späťvzatím žiadosti nezaniká nájomcovi právo podať ďalšiu žiadosť o prevod vlastníctva bytu. Jedná sa o výnimku z pravidla (§ 100 Občianskeho zákonníka), keď vzhľadom na svoju povahu a funkciu je toto právo z premlčania vylúčené.

Sťažovatelia v tejto súvislosti zdôrazňujú, že zákonná 2-ročná lehota uvedená v § 29 ods. 2 je poriadkovou lehotou a jej nedodržaním povinnosť štátnym podnikom, rozpočtovým a príspevkovým organizáciám na splnenie povinnosti uzavrieť zmluvu s nájomcom bytu nezaniká.

Z toho vyplýva, že úmyslom zákonodarcu bolo odpredať všetky byty uvedené v ust. § 29 ods. 1 a 2 zák. č. 182/1993 Z. z. ich nájomcom ak o to požiadajú. Dvojročnú lehotu ako poriadkovú zákonodarca zakomponoval iba z toho dôvodu, aby subjekty uvedené v ust. § 29 ods. 1 a 2 boli schopné pri veľkom návale žiadostí u kúpu bytov do vlastníctva zvládnuť celú rozsiahlu agendu spojenú s prípravou a vyhotovením kúpnych zmlúv.

Napokon o tom svedčí aj znenie § 29b ods. 3, z ktorého tak z logického, ako aj gramatického výkladu vyplýva, že zákon č. 182/1993 Z. z. ako lex specialis v celom rozsahu pokrýva problematiku prevodu bytov a nebytových priestorov. Z toho vyplýva, že ak je daná problematika riešená v rámci špeciálnej úpravy, táto má prednosť pred všeobecnou úpravou, a preto nie je možné na daný vzťah uplatniť všeobecnú úpravu podľa

Obč. zákonníka, a teda tu platí princíp lex specialis derogat priori so všetkými dôsledkami z toho pre aplikáciu práva plynúcimi. Preto sťažovatelia zdôrazňujú, že sa jedná o výnimku z pravidla (§ 100 Občianskeho zákonníka), keď vzhľadom na svoju povahu a funkciu je toto právo z premlčania vylúčené.“

Sťažovatelia napokon poukázali na to, že „Krajský súd v Žiline v identickej veci o nahradenie vyhlásenia vôle odporcu uzatvoriť zmluvu o prevode vlastníctva k bytu pod č. k. 9 Co/283/2007 (v tom istom zložení senátu) potvrdil rozsudok Okresného súdu v Liptovskom Mikuláši č. k. 7 C/36/2006, pričom odporca v týchto konaniach vzniesol námietku premlčania, ktorá nebola akceptovaná práve z dôvodu, že jedná sa o výnimku z pravidla (§ 100 Občianskeho zákonníka), keď vzhľadom na svoju povahu a funkciu je toto právo z premlčania vylúčené.“

Na základe argumentácie uvedenej v sťažnosti sťažovatelia navrhujú, aby ústavný súd po prijatí ich sťažnosti na ďalšie konanie rozhodol vo veci samej týmto nálezom:

„1/ Krajský súd v Žiline v konaní č. k. 9 Co/379/2010 zo dňa 12. 5. 2011 porušil základné právo sťažovateľov na súdnu ochranu zaručené v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

2/ Ústavný súd Slovenskej republiky zrušuje rozsudok Krajského súdu v Žiline č. k. 9 Co/379/2010 zo dňa 12. 5. 2011 a vec mu vracia na ďalšie konanie.“

II.

Ústavný súd prípisom z 23. januára 2012, t. j. ešte pred predbežným prerokovaním sťažnosti vyzval krajský súd, aby sa k nej vyjadril. Predseda krajského súdu v stanovisku sp. zn. Spr. 65/2013 z 15. februára 2012 uviedol:

„Pripájam vyjadrenie predsedu senátu JUDr. J. B., ktorý bol v danej veci aj sudcom/spravodajcom. Uvedené je možné považovať aj za vyjadrenie Krajského súdu v Žiline.

Keďže v predmetnej záležitosti sa jedná takmer výlučne o bezprostredné právne posúdenie záverov súdu druhého stupňa, nie je dobre možné zo strany krajského súdu ako

inštitúcie (prostredníctvom jeho predsedu) zaujať v konkrétnostiach tak súhlasné, ako ani odlišné stanovisko. Z pozície predsedu krajského súdu mi totiž neprináleží posudzovať vecnú správnosť jednotlivých rozhodnutí odvolacieho súdu.“

Predseda krajského súdu k predmetnému prípisu pripojil aj vyjadrenie JUDr. J. B., ktorý „v danej veci bol aj sudcom spravodajcom“. V uvedenom vyjadrení sa uvádza:

„V napadnutej veci sme sa priklonili k dôvodom rozhodnutia prvostupňového súdu, pokiaľ išlo o ustanovenia § 29b ods. 3 zákona č. 182/1993 Z. z. s tým, že nájomcovi bytu, ktorý požiadal o prevod vlastníctva bytu podľa tohto zákona alebo podľa osobitného predpisu alebo s ktorým bola uzavretá zmluva o budúcej zmluve, nezaniká právo na prevod vlastníctva bytu, aj keď k prevodu bytu do vlastníctva nedošlo v lehote podľa tohto zákona alebo v lehote dohodnutej v zmluve o budúcej zmluve, ale súd v takomto prípade je povinný prihliadnuť na námietku premlčania vznesenú odporcom.

Ked' sme v minulosti vyslovili opačný názor, judikatúra v tomto smere sa ešte len vyvíjala a vtedy súd vykladal ustanovenie § 29b ods. 3 citovaného zákona ako špeciálne ustanovenie ku vzťahu k ustanoveniu § 101 Občianskeho zákonníka (vzhl'adom na slovné spojenie právo nezaniká).

Sme toho názoru, že dôvody prvostupňového rozhodnutia v napadnutom rozsudku sp. zn. 9 Co/379/2010 boli presvedčivé, a preto tak, ako je vyššie uvedené, s týmto názorom sme sa pri rozhodovaní stotožnili.“

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval predsedníčku krajského súdu na vyjadrenie k sťažnosti, ktorá v doplňujúcom vyjadrení sp. zn. Spr. 209/2013 z 18. marca 2013 uviedla:

«Zotrvávame na vyjadrení podanom predsedom Krajského súdu v Žiline zo dňa 15. 02. 2012, Spr. 65/2012 a k nemu pripojenom vyjadrení predsedu senátu JUDr. J. B., ktorý bol v danej veci, sp. zn. 9 Co/379/2010 i sudcom/spravodajcom. Len pokiaľ ide o odlišnú rozhodovaciu prax v obdobnej veci (sp. zn. 9 Co/283/2007) v tom istom zložení odvolacieho senátu, na ktorú poukázali sťažovatelia, Krajský súd v Žiline primerane poukazuje na uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky z 10. 11. 2011, sp. zn. IV. ÚS 481/2011-19 vo vzťahu k rozhodovacej praxi v skutkovo i právne porovnateľných

veciach, so zvýraznením, že „požiadavka právnej istoty taktiež automaticky neznamená, že sa judikatúra najmä najvyššieho súdu nemôže vyvíjať...“»

K vyjadreniam predsedu a predsedníčky krajského súdu sťažovatelia prostredníctvom svojho právneho zástupcu podaním z 22. apríla 2013 zaujali stanovisko, v ktorom okrem iného uviedli:

«V rozhodovanom prípade sme toho názoru, že znenie ust. § 29b ods. 3 zák. č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov (ďalej len zákon) dáva odpoveď na „požiadavku právnej istoty“ a to v tom smere, že ako lex specialis jednoznačne zvýhodňuje nájomcu bytu, ktorý po splnení zákonom požadovaných podmienok má právo, aby mu byt bol prenajímateľom prevedený do vlastníctva. Napokon o tom svedčí znenie § 29b ods. 3 pred bodkočiarkou.

Nemalo by zmysel, aby sťažovatelia zobrali svoju žiadosť o prevod vlastníctva bytu písomne späť a podali novú žiadosť v súlade so znením § 29b ods. 3 znenie za bodkočiarkou.

Sťažovatelia sú toho názoru, že úmyslom zákonodarcu nebolo vytvárať byrokratické prostredie v súvislosti s prevodom bytov podľa zákona.

V tejto súvislosti sa vynára otázka v tom smere, že či je možné v súvislosti so zákonom hovoriť o právnej istote, keď z platného znenia zákona (§ 29b ods. 3) nezaniká právo na prevod vlastníctva bytu, aj keď k prevodu bytu do vlastníctva nedošlo v lehote podľa tohto zákona alebo v lehote dohodnutej v zmluve o budúcej zmluve, ak nájomca svoju žiadosť o prevod vlastníctva bytu písomne nevezal späť.

Právna istota v danej problematike by podľa nášho názoru bola vtedy, keby zákonodarca nebol zakomponoval do zákona v § 29b ods. 3 znenie za bodkočiarkou „týmto späťvzatím žiadosti nezaniká nájomcovi právo podať ďalšiu žiadosť o prevod vlastníctva bytu.“.

Z pohľadu sťažovateľov zákon, ako lex specialis pokrýva celú problematiku prevodu vlastníctva bytov a nebytových priestorov. A takto je potrebné ho aj vykladať aj v súdnej praxi. Dôležitá je tá skutočnosť, že právo na prevod vlastníctva bytu je odvodené od nájomného vzťahu. Princípom právneho štátu je právna istota, ktorá zahŕňa dôveru občana v právo a navyše aj ochranu nadobudnutých práv, osobitne majetkových.“...

Možno len súhlasiť s názorom ÚS, že jednou z nevyhnutných súčastí obsahu princípu právneho štátu je požiadavka právnej istoty. S uplatňovaním tohto princípu sa spája nielen požiadavka všeobecnej platnosti, trvácnosti, stability, racionality a spravodlivého obsahu právnych noriem a ich dostupnosti občanom (publikovateľnosť), no rovnako aj požiadavka predvídateľnosti konania orgánov verejnej moci (právna istota), ktorej základom je jednoznačný jazyk a zrozumiteľnosť právnych noriem (požiadavka, aby priemerný občan dokázal porozumieť obsahu právnej normy).»

Keďže sťažovatelia aj predsedníčka krajského súdu oznámili ústavnému súdu, že súhlasia v tejto veci s upustením od ústneho pojednávania, ústavný súd podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde od jeho konania upustil, pretože dospel k záveru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy

o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy).

Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa táto ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo účastníkov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (I. ÚS 206/2010).

Výklad a aplikácia zákonných predpisov zo strany všeobecných súdov musí byť preto v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu, ktorým je poskytnutie materiálnej ochrany zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov konania. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno obmedziť toto základné právo v rozpore s jeho podstatou a zmyslom (napr. IV. ÚS 77/02, IV. ÚS 214/04, II. ÚS 249/2011, IV. ÚS 295/2012).

Pokiaľ ide o základné práva a slobody, ústava rozdeľuje ochranu ústavnosti medzi všeobecné súdy a ústavný súd. Systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd [čl. 144 ods. 1 a 2 a čl. 152 ods. 4 ústavy (napr. I. ÚS 13/00, I. ÚS 49/01, III. ÚS 48/2013)].

Z konštantnej rozhodovacej činnosti ústavného súdu vyplýva, že ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmavať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmavať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol náležite zistený skutkový stav a aké právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách.

Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať také rozhodnutia všeobecných súdov, ak v konaniach, ktoré im predchádzali, alebo samotných rozhodnutiach došlo k porušeniu základného práva alebo slobody, pričom skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom preskúmania vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlniteľné a neudržateľné, zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 13/00, I. ÚS 17/00) a zároveň by mali za následok porušenie niektorého z princípov spravodlivého procesu, ktoré neboli napravené v inštančnom (opravnom) postupe všeobecných súdov.

Ústavný súd aj v preskúmvanej veci rešpektuje svoj právny názor vyjadrený v doterajšej judikatúre, podľa ktorého jeho úlohou pri rozhodovaní o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy nie je posudzovanie právnej perfektnosti napadnutého rozhodnutia všeobecného súdu z hľadiska formálnych požiadaviek vyplývajúcich zo zákonov a všeobecne záväzných právnych predpisov, a z týchto aspektov jeho prípadné „vylepšovanie“ (m. m. IV. ÚS 325/08), ale posúdenie jeho ústavnej akceptovateľnosti a udržateľnosti.

Ústavný súd v rámci svojej rozhodovacej činnosti uviedol, že podstata základného práva priznaného čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v oprávnení každého reálne sa domáhať ochrany svojich práv na súde, že tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola označenému právu poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré ustanovenie o súdnej ochrane vykonávajú, a teda že základné právo na súdnu ochranu nespočíva len v práve domáhať sa súdnej ochrany, ale túto aj v určitej kvalite, t. j. zákonom ustanoveným postupom súdu, dostať (IV. ÚS 172/2011). Ďalej uviedol, že postup súdov v konaní o veci a jeho kvalita ustanovená zákonom je vyjadrením práva na súdnu ochranu účastníka konania vyplývajúceho z čl. 46 ods. 1 ústavy (III. ÚS 35/05).

Podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu (napr. IV. ÚS 77/02) do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí právo každého na to, aby sa v jeho veci

rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá má základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne konformne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený stav veci (III. ÚS 465/2010).

Uvedené ústavné pravidlo sa vzťahuje v celom rozsahu aj na ochranu základných práv a slobôd, ktorú poskytujú orgány verejnej moci v rozsahu svojich kompetencií vrátane základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Tomuto základnému právu zodpovedá uplatňovanie zásady prednosti ústavne konformného výkladu, ktorý ústavný súd uplatňuje aj v konaniach o návrhoch fyzických osôb alebo právnických osôb, pričom zdôrazňuje, že z tejto zásady vyplýva tiež požiadavka, aby v prípadoch, ak pri uplatnení štandardných metód výkladu prichádzajú do úvahy rôzne výklady súvisiacich právnych noriem, bol uprednostnený ten, ktorý zabezpečí plnohodnotnú, resp. plnohodnotnejšiu realizáciu ústavou garantovaných práv fyzických osôb alebo právnických osôb. Všetky orgány verejnej moci sú povinné v pochybnostiach vykladať právne normy v prospech realizácie ústavou (a tiež medzinárodnými zmluvami) garantovaných základných práv a slobôd (II. ÚS 148/06, IV. ÚS 96/07, IV. ÚS 76/08).

Ústavný súd v tejto súvislosti dodáva, že ústavne konformný výklad je príslušný orgán verejnej moci povinný uplatňovať vo vzťahu ku všetkým účastníkom konania a zároveň garantovať ich primeranú rovnováhu tak, aby bolo rozhodnutie v predmetnej veci akceptovateľné z hľadiska požiadaviek vyplývajúcich jednak z ústavy, ako aj z medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, ktorými je Slovenská republika viazaná.

Zo sťažnosti a z k nej pripojených príloh, vyplýva že krajský súd, rozhodujúc o odvolaní sťažovateľov, rozsudkom sp. zn. 9 Co/379/2010 z 12. mája 2011 potvrdil rozsudok okresného súdu č. k. 31 C/312/2007-259 z 21. septembra 2010, ktorým bol

zamietnutý ich návrh na nahradenie prejavu vôle odporcu s uzavretím kúpnej zmluvy o prevode vlastníctva k bytu, ktorého boli dosiaľ nájomcami. Sťažovatelia sú presvedčení, že tým došlo predovšetkým k porušeniu ich základného práva na súdnu ochranu (spravodlivý proces), a to v dôsledku ústavne neakceptovateľného výkladu a aplikácie právnej normy.

V odôvodnení napadnutého rozsudku krajský súd okrem iného uviedol:

„Napadnutým rozsudkom Okresný súd v Žiline zamietol návrh navrhovateľov, ktorým sa domáhali voči odporcovi nahradenia prejavu vôle s uzavretím kúpnej zmluvy o prevode vlastníctva bytu č. 1 pozostávajúceho z troch obytných miestností a príslušenstva nachádzajúceho sa v obytnom dome č. súp... na KN parcele č... v kat. úz. Ž. vo vchode č... na prízemí, na adrese..., spolu so spoluvlastníckym podielom na spoločných častiach a zariadeniach domu č. súp..., ako aj spoluvlastníckeho podielu na zastavanom pozemku KN parcele č... a KN parcely... v kat. úz. Ž. Pri rozhodovaní vo veci prihliadol na odporcom vznesenú námietku premlčania, pretože k podaniu návrhu nedošlo v zákonom stanovenej 3-ročnej premlčacej lehote v súlade s ust. § 101 Občianskeho zákonníka. Z odôvodnenia rozhodnutia súdu je zrejmé, že vychádzal v tomto prípade z ust. § 29 ods. 2 zák. č. 182/1993 Zb. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov, z ktorého vyplýva 2-ročná lehota na prevod vlastníctva bytu vlastníkom obytného domu od podania žiadosti o prevod konkrétneho bytu. Prvýkrát mohli navrhovatelia právo uplatniť po uplynutí kontraktuálnej lehoty, teda od uplynutia dvoch rokov od podania žiadosti o prevod bytu. Navrhovateľ podal žiadosť dňa 20. 9. 1993, teda premlčacia doba začala plynúť dňa 21. 9. 1993 a uplynula dňa 21. 9. 1996, pričom návrh na súde na splnenie povinnosti bol podaný dňa 18. 6. 2007...

Pokiaľ išlo o skutkové zistenia, vyhodnotenie rozhodujúcich skutočností a právne posúdenie veci, v tomto smere sa odvolací súd v celom rozsahu stotožnil s dôvodmi napadnutého rozhodnutia, ktoré v takomto prípade nie je potrebné opakovať (§ 219 ods. 2 O. s. p.). Keďže ani zo strany odvolateľov neboli v priebehu odvolacieho konania uvedené také skutočnosti, s ktorými by sa nevyporiadal súd prvého stupňa v podrobnom odôvodnení svojho rozhodnutia.

Na doplnenie s prihliadnutím na dôvody odvolania je potrebné dodať, že ust. § 100 ods. 2 a 3 uvádza výnimky v prospech niektorých výslovne menovaných majetkových práv

z premlčateľnosti práv, ktoré je pravidlom ako to vyplýva z ust. § 100 ods. 1 Občianskeho zákonníka (tak, ako to správne konštatuje i odporca vo svojom vyjadrení). Jedným z nepremlčateľných práv je právo vlastnícke a nepochybne nepremlčateľnosťou sa vyznačujú aj práva, ktoré z vlastníckeho práva vyplývajú alebo s ním úzko súvisia.

V danom prípade sa ale navrhovatelia domáhali nahradenia prejavu vôle odporcu, ktorým by mohli (ale nemuseli) získať vlastnícke právo k nehnuteľnosti, keby mali v prejednávanej veci úspech. Špeciálna zákonná úprava zák. č. 182/1993 Zb. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov určila lehotu na usporiadanie právnych vzťahov tam uvedených subjektov z hľadiska vybavenia žiadosti o prevod vlastníctva k bytu. Zároveň tento zákon stanovil možnosť žiadateľa o prevod vlastníctva bytu, aby sa obrátil na súd v sporovom konaní, o nahradenie prejavu vôle predávajúceho, ak by v zákonom stanovenej lehote jeho žiadosti nebolo vyhovené. Účelom tejto úpravy bola stabilizácia právnych vzťahov z hľadiska právnej istoty k prevodu vlastníctva bytov na základe tam uvedených právnych titulov. Práve z tohto dôvodu by nepremlčateľnosť práva na nahradenie prejavu vôle nenaplnila účel zákonnej úpravy a nezabezpečovala by právnu istotu v takto upravených vzťahoch.“

Ústavný súd pri preskúmaní príslušnej časti odôvodnenia napadnutého rozsudku krajského súdu zistil, že krajský súd ako vecne správne potvrdil aj vymedzenie premlčacej doby okresným súdom, ktorý uviedol: „Prvýkrát mohli navrhovatelia právo uplatniť po uplynutí kontraktualnej lehoty, teda od uplynutia dvoch rokov od podania žiadosti o prevod bytu. Navrhovateľ podal žiadosť dňa 20. 9. 1993, teda premlčacia doba začala plynúť dňa 21. 9. 1993 a uplynula dňa 21. 9. 1996...“

Aj keby sa mal ústavný súd prikloniť k záveru o premlčaní daného práva, nemohla by premlčacia lehota podľa jeho názoru uplynúť pred 21. septembrom 1998, keďže plynúť mohla začať až 21. septembra 1995, teda potom, ako uplynula dvojročná lehota vyplývajúca z § 29 ods. 2 zákona č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov [ďalej len „zákon o vlastníctve bytov“ (v prvostupňovom rozsudku, ako aj v potvrdzujúcom napadnutom rozsudku krajského súdu označená ako „lehota

kontraktúalna“)], v ktorej bol prevádzajúci povinný uzatvoriť zmluvu o prevode vlastníctva bytu.

Podľa § 29b ods. 3 zákona o vlastníctve bytov v znení novely vykonanej zákonom č. 158/1998 Z. z. s účinnosťou od 1. júna 1998 nájomcovi bytu, ktorý požiadal o prevod vlastníctva bytu podľa tohto zákona alebo podľa osobitného predpisu alebo s ktorým bola uzavretá zmluva o budúcej zmluve, nezaniká právo na prevod vlastníctva bytu, aj keď k prevodu bytu do vlastníctva nedošlo v lehote podľa tohto zákona alebo v lehote dohodnutej v zmluve o budúcej zmluve, ak nájomca svoju žiadosť o prevod vlastníctva písomne nevzal späť; týmto späťvzatím nezaniká nájomcovi právo podať ďalšiu žiadosť o prevod vlastníctva bytu.

Z odôvodnenia napadnutého rozsudku krajského súdu vyplýva, že krajský súd odmietol hlavný argument sťažovateľov o nesprávnej aplikácii inštitútu premlčania podľa § 100 Občianskeho zákonníka v okolnostiach danej veci s poukazom na to, že podľa jeho názoru konštatovanie nepremlčateľnosti práva na nahradenie prejavu vôle odporcu s uzavretím zmluvy o prevode bytu by bolo v rozpore so zásadou právnej istoty v takto upravených vzťahoch.

Samotný krajský súd však pripustil vo svojom vyjadrení k sťažnosti, že pri rozhodovaní o identických veciach týkajúcich sa prevodu bytov do vlastníctva ich nájomníkov nepostupoval rovnako. Nejednotnosť rozhodovania odôvodnil tým, že „*judikatúra v tomto smere sa vyvíjala*“, ale nekonkretizoval judikatúru všeobecných súdov, z ktorej vychádzal v napadnutom rozsudku, a taktiež sa v odôvodnení argumentačne nevyrovnal s inými, resp. odlišnými právnymi závermi vyslovenými v iných rozhodnutiach.

Aj ústavnému súdu je známe, že judikatúra všeobecných súdov upravujúca aplikáciu inštitútu premlčania podľa § 100 Občianskeho zákonníka vo vzťahu k uplatneniu práva nájomníkov na prevod bytu do ich vlastníctva podľa príslušných ustanovení zákona o vlastníctve bytov nie je jednotná.

Ústavný súd, majúc na zreteli účel zákona o vlastníctve bytov a súčasne uplatňujúc zásadu prednosti ústavne konformného výkladu, považuje za nevyhnutné, aby bol v okolnostiach danej veci uprednostnený taký výklad, ktorý zabezpečí plnohodnotnú, resp. plnohodnotnejšiu realizáciu ústavou garantovaného základného práva sťažovateľov na súdnu ochranu, pričom za taký považuje právny názor vyslovený v zrušujúcom uznesení Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 6 Cdo 37/2010 z 21. decembra 2010 (ďalej aj „označené uznesenie“), ktorý, rozhodujúc v dovolacom konaní a posudzujúc obdobné právne súvislosti spojené s aplikáciou § 100 Občianskeho zákonníka v nadväznosti na prevod vlastníckeho práva k bytu, odmietol možnosť akceptácie záveru odvolacieho súdu o premlčaní práva na prevod vlastníctva bytu podľa príslušných ustanovení Občianskeho zákonníka. Najvyšší súd poukázal v označenom rozhodnutí taktiež na to, že zákon o vlastníctve bytov je k všeobecnému predpisu, akým je Občiansky zákonník, vo vzťahu špeciality, čo podľa neho celkom nepochybne vyplýva z § 3 ods. 2 zákona o vlastníctve bytov, v zmysle ktorého právne vzťahy k bytom v bytových domoch sa spravujú ustanoveniami Občianskeho zákonníka, ak tento zákon neustanovuje inak. Najvyšší súd zároveň v tejto súvislosti uviedol, že vzťah špeciality sa rieši podľa zásady *lex specialis derogat legi generali*, čo znamená, že tam, kde existuje špeciálna úprava, nemožno použiť úpravu všeobecnú.

V odôvodnení označeného uznesenia najvyšší súd ďalej zdôraznil, že aj napriek tomu, že sa vznik práva na prevod vlastníctva bytu posudzuje podľa právnej úpravy platnej v čase podania žiadosti o tento prevod, v súvislosti s otázkou premlčania tohto práva mal odvolací súd prihliadnuť i na zmeny zákona o vlastníctve bytov vykonané novelami účinnými od 1. augusta 1995 (zákon č. 151/1995 Z. z.) a od 1. júna 1998 (zákon č. 158/1998 Z. z.), teda účinnými skôr, ako podľa názoru odvolacieho súdu malo dôjsť k premlčaniu práva na prevod vlastníctva bytu. Novelou vykonanou zákonom č. 151/1995 Z. z. bolo v § 29 ods. 2 zákona o vlastníctve bytov výslovne ustanovené, že nájomca môže po uplynutí lehoty dvoch rokov od podania žiadosti o prevod vlastníctva bytu podať návrh na súd, aby uložil splnenie tejto povinnosti. Táto možnosť nájomcu nebola obmedzená žiadnou lehotou.

Osobitnú pozornosť upriamil najvyšší súd na skutočnosť, že novelou vykonanou zákonom č. 158/1998 Z. z. bol do zákona o vlastníctve bytov vložený § 29b, z ktorého odseku 3 (už citovaného, pozn.) vyplýva, že nájomcovi bytu, ktorý požiadal o prevod vlastníctva bytu, nezaniká právo na prevod vlastníctva bytu, aj keď k prevodu bytu do vlastníctva nedošlo v lehote podľa tohto zákona, ak nájomca svoju žiadosť o prevod vlastníctva bytu písomne nevezal späť. Zmyslom tejto úpravy bolo zvýšenie právnej istoty a zvýšenie ochrany nájomcu bytu, ktorý požiadal o prevod vlastníctva bytu.

V nadväznosti na to najvyšší súd vyslovil názor, že interpretácia uvedených ustanovení zákona o vlastníctve bytov vyžaduje použitie klasických i moderných výkladových metód. To znamená predovšetkým ich výklad vo vzájomných súvislostiach prihliadajúc na ich účel, ako aj účel zákona ako celku, ktorým bola a stále je privatizácia bytového fondu, dotýkajúca sa tisícok občanov. Ďalej je podľa najvyššieho súdu potrebné zohľadniť aj skutočnosť, že tento proces (privatizácia bytového fondu) nebol ani po viacerých zmenách zákona časovo ohraničený, a teda uzavretý. V neposlednom rade najvyšší súd doplnil svoju argumentáciu názorom, podľa ktorého je tiež potrebné mať na zreteli, že súd nie je viazaný doslovným znením zákona, ale sa od neho smie, a dokonca aj musí odchýliť, pokiaľ to vyžaduje účel zákona, história jeho vzniku, systematická súvislosť alebo niektorý z princípov, ktoré majú svoj základ v ústavne konformnom právnom poriadku ako významovom celku. Napokon najvyšší súd v odôvodnení uvedeného uznesenia dodal, že *„povinnosť súdu nachádzať právo neznamena iba vyhľadávať priame a výslovné pokyny v zákonom texte, ale tiež povinnosť zisťovať a formulovať, čo je konkrétnym právom i tam, kde ide o interpretáciu abstraktných noriem alebo noriem nejasných či legislatívne nepresných“*.

Napriek tomu, že ústavnému súdu neprislúcha v tomto konaní hodnotiť ústavnú konformitu rozhodnutí, ktoré neboli sťažnosťou napadnuté, poukazuje na skutočnosť, že najvyšší súd v citovanom rozhodnutí prijal záver, ktorý je z pohľadu práva na spravodlivé súdne konanie pre sťažovateľov priaznivejší, než záver, ku ktorému dospel krajský súd v ich právnej veci, pričom zohľadňuje taktiež účel, históriu a systematické ukotvenie zákona o vlastníctve bytov v právnom poriadku. Zároveň mal krajský súd podľa názoru ústavného

súdu prihliadať aj na novelu zákona o vlastníctve bytov vykonanú zákonom č. 158/1998 Z. z.

Vychádzajúc z uvedeného dospel ústavný súd k záveru, že výklad krajského súdu v napadnutom rozsudku je arbitrárny a ústavne neudržateľný, keďže popiera účel zákona o vlastníctve bytov, ktorým je predovšetkým vytvorenie právneho rámca pre privatizáciu bytového fondu.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti sťažovateľov zbral v neposlednom rade tiež do úvahy, že títo namietajú porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu, ktoré je v demokratickej spoločnosti natoľko favorizované, že pri jeho výkone neprichádza do úvahy (zo strany súdov) jeho zužujúci výklad a ani také formálne interpretačné postupy, následkom ktorých by mohlo byť jeho neodôvodnené (svojvoľné) obmedzenie, či dokonca popretie (I. ÚS 2/08, IV. ÚS 197/2010).

Na základe uvedeného ústavný súd po posúdení argumentácie, na základe ktorej krajský súd potvrdil odvolaním napadnuté rozhodnutie súdu prvého stupňa, vzhľadom na už uvedené dôvody konštatuje, že krajský súd neposkytol sťažovateľom účinnú ochranu ich práv, a preto napadnutým rozsudkom krajského súdu bolo porušené ich základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (bod 1 výroku tohto nálezu).

Ústavný súd preto napadnutý rozsudok krajského súdu zrušil (čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde) a vrátil vec krajskému súdu na ďalšie konanie [čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde], v ktorom bude viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyslovenými v tomto náleze [§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde (bod 2 výroku tohto nálezu)].

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj finančné zadost'učinenie

Keďže s'ťažovatelia priznanie finančného zadost'učinenia ani úhradu trov konania nepožadovali, ústavný súd o týchto nárokoch nerozhodoval.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. mája 2013